

Kim Katalin:

„A döntő szó úgy is mindig és mindenben az idő jogához tartozik.” id. Ábrányi Kornél és a magyar zenetörténetírás

Bibliográfiai adatok:

Szerző: Kim Katalin

Cím: „A döntő szó úgy is mindig és mindenben az idő jogához tartozik.” id. Ábrányi Kornél és a magyar zenetörténetírás

Kiadás adatai: Budapest: Zenetudományi Intézet, Magyar Zenetörténeti Osztály, 2022

Publikálás dátuma: 2022. december 22.

DOI-azonosító: 10.23714/mzo.011

DOI-hivatkozás: <https://doi.org/10.23714/mzo.011>

Licenc: Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Verzió: 1.0

KIM KATALIN

„A DÖNTŐ SZÓ ÚGY IS MINDIG ÉS MINDENBEN AZ IDŐ JOGÁHOZ TARTOZIK.” ID. ÁBRÁNYI KORNÉL ÉS A MAGYAR ZENETÖRTÉNETÍRÁS

A BTK Zenetudományi Intézet Magyar Zenetörténet Osztály által rendezett „Magyarország zenetörténete a 19. században” című konferencián (2022. december 19.) elhangzott előadás írásos változata.

A magyar zenetudomány 19. századi történetének megírása előttünk álló feladataink egyike. A professzionális zenetörténetírás kezdeti próbálkozásainak számos aspektusával foglalkozott már szakmánk több jeles képviselője, de a tisztán látáshoz szükség lenne a teljeskörű forrás- és sajtókutatás elvégzésére. Erre fogunk kísérletet tenni, újból, a Zenetudományi Intézet Magyar Zenetörténeti Osztályán. Újból – hiszen a Legány Dezső vezetésével folyó kutatási projektek egyikeként Szekeres Kálmán már megírta a magyar zenetudomány 19. századi történetének összefoglalását. Az alapos munka, első kísérletként, az akkori tudást összegezte, ennél többre nem vállalkozhatott.¹

A zenetudomány történetével foglalkozó tanulmányokban, a zenetörténetírás atyjának tekintett Mátray (Rothkrepf) Gábor vagy a század közepének kiemelkedő zenetudósa, Bartalus István mellett id. Ábrányi Kornél neve is az elsők között szerepel. Ábrányi tevékenységét azonban mégsem zenetudósként, hanem a zeneélet nagyhatású kultúrpolitikusaként, zenei szervezőként, a magyar nyelvű zenei szaksajtó megteremtőjeként, az első zeneakadémiai tankönyvek (összhangzattan, esztétika, általános zenetörténet) szerzőjeként és a Zeneakadémia oktatójaként értékeli az utókor. Gazdag zeneszerzői termése, amely a maga korában és kontextusában fontos szerepet töltött be a magyar műzene nyelvének kialakítására irányuló törekvések között, mára többnyire feledésbe merült. Zenetörténeteszi hagyatékát pedig memoár-irodalomként értékeli a szakma – igaz, mégsem ekként használja. A 19. század zenetörténetének kutatói körében Ábrányi nagyszabású zenetörténeti összegzései mind kihagyhatatlan forrásmunkák, legyen szó akár a *Magyar zene a 19. században* kötetéről, az általa (is) szervezett/ vezetett dalármozgalom tör-

¹ SZEKERES Kálmán: *A magyar zenetudomány története a 19. században*. Az MTA Zenetudományi Intézet Magyar Zenetörténeti Osztálya számára Legány Dezső megbízásából 1973–1983 között készült tanulmány gépirata (Budapest, ELKH BTK Zenetudományi Intézet Magyar Zenetörténeti Osztály Magyar Zenetörténeti Adattára). Lásd még uő: *A magyar zeneelmélet-írás funkciója a 19. században*. Az MTA Zenetudományi Intézet Magyar Zenetörténeti Osztálya számára Legány Dezső megbízásából 1973–1983 között készült tanulmány gépirata (Budapest, ELKH BTK Zenetudományi Intézet Magyar Zenetörténeti Osztály Magyar Zenetörténeti Adattára)

ténetéről vagy zeneszerző életrajzairól Lisztről. Mosonyiról, Erkelről.² Tudjuk, számos tekintetben óhatatlanul személyesek és pontatlanok ezek a történeti számvetések, saját bevallása szerint maga sem zenetudósi ambícióval, hanem kortársi kötelességként írta meg azt, amit a századról tudott, ezzel is hozzájárulva „a későbbi kultur-történetírók anyagkészletéhez”.³

A 19. század második felének talán legnagyobb hatású zeneirójaként és a zeneélet egyik legbefolyásosabb szervezőjeként Ábrányi ítélete a századról mindmáig meghatározza zenetörténetírásunkat. Tanulmányomban Ábrányi zenetörténeti munkásságának egy kevésbé fókuszban álló területéhez, zenei lexikográfusi tevékenységéhez hozok néhány adalékot, melyen keresztül talán közelebb kerülhetünk zenei műveltségének és preferenciáinak megismeréséhez és ezáltal koráról alkotott ítéletének megértéséhez is.

A magyar zenetudósok közül Ábrányi munkásságával Szőnyiné Szerző Katalin foglalkozott a legbehatóbban, Ábrányi zenetörténeti és kritikai tevékenységét az általa 1860-ban alapított és 16 éven át főszerkesztett első zenei szaklapunk, a *Zenészeti Lapok* feldolgozásán keresztül értékelve.⁴ Szőnyiné Szerző Katalin jegyzi az 1983-as *Brockhaus–Riemann Zenei lexikon* Ábrányi szócikkét is, Ábrányi írásainak mindeddig legteljesebb jegyzékével, melyben nemcsak a megjelent köteteket, hanem a különböző folyóiratokban publikált fontosabb cikkeket is felsorolja.⁵ Tömör, de megbízható pályaképet közöl Ábrányiról Legány Dezső a *Grove*-lexikonban, valamint Bónis Ferenc az MGG oldalain.

Lexikoncikkekről lévén szó a teljes részletesség nem várható el, és erre egyébként sem lett volna lehetősége a szerzőknek, hiszen Ábrányi életpályájának dokumentumai, publikációinak teljes listája és írásainak kritikai értékelése még további alapos kutatásokat feltételez. Ezek szükségességére utal maga Legány is, amikor *Grove*-lexikonbeli szócikkében röviden megjegyzi: nincs meggyőző dokumentum arra vonatkozóan, hogy Ábrányi Párizsban Chopin tanítványa lett volna.⁶ Az Ábrányi-életrajzokban rendszeresen említett tényt, miszerint ugyancsak Párizsban Ábrányi Kalkbrennertől is tanult, Legány már meg sem említi. Bizonytalan talajon állunk tehát, ha Ábrányi pályájáról próbálunk képet alkotni. Az eddigi életrajzok a fáradhatatlan Szinnyi József 1891-es *Magyar írók élete és munkái* lexikonjára mennek vissza, ill. az első magyar nyelvű zenei lexikonra, Ságth József 1879-es *Zenészeti lexikonjának* Ábrányi-szócikkére.⁷ Szinnyi bár pontosabb adatokat

2 Id. ÁBRÁNYI Kornél. *A magyar zene a 19. században* (Budapest, Rózsavölgyi, 1900); úó: *Mosonyi Mihály élet- és jellemrajza* (Pest, k. n., 1872) (= *Corvina*. A nagyváradi országos dalárünnep alkalmára rendezett rendkívüli kiadványa, 35. sz.).

3 Id. ÁBRÁNYI Kornél: *Erkel Ferenc élete és működése (Kulturtörténelmi korrajz)* (Budapest, Schunda V. József cs. és kir. udv. hangszergyáros, zenemű-kereskedő és kiadó, 1895), 3.

4 SZŐNYINÉ SZERZŐ Katalin: „A magyar zenei sajtó történetéből. Zenészeti Lapok (1860–1876). 200 éve született id. Ábrányi Kornél (1822–1903)”, *Parlando* 2022/3 https://www.parlando.hu/2022/2022-3/Szerzo_Katalin.pdf. Első megjelenés: *Magyar Könyvszemle* 1985/1, 67–72.

5 SZŐNYINÉ SZERZŐ Katalin: „Ábrányi Kornél, id.”, in Carl DAHLHAUS – Hans Heinrich EGGBRECHT (szerk.), *a magyar kiadás szerkesztője BORONKAY Antal: Brockhaus–Riemann Zenei lexikon* (Budapest, Zeneműkiadó, 1983), I., 11–12.

6 Dezső LEGÁNY, „id. Ábrányi Kornél”, in Stanley SADIE (ed.), *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* (London, Macmillan, 1980) és második kiadás, 2001. Lásd itt: „There is no reliable evidence that he was ever a student of Chopin in Paris.” Lásd továbbá Ferenc Bónis: „Ábrányi, Kornél d. Á.” in MGG Online, hrsg. von Laurenz Lütteken, New York, Kassel, Stuttgart 2016ff., zuerst veröffentlicht 1999, online veröffentlicht 2016, <https://www.mgg-online.com/mgg/stable/11228>.

ad meg Ábrányi folyóiratokban való közreműködéséről, az életrajzzal kapcsolatban jól láthatóan Sággh József lexikonjára támaszkodik. Megteszi bizalommal, hiszen Sággh – id. Ábrányi Kornél vejeként, Jolán nevű lányának férjeként – feltételezhetően ellenőrzött, első kézből származó információkat közöl.

Annál meglepőbb, amikor kiderül, hogy Sággh József lexikonjának Ábrányi-életrajza sem első közlés. Szinnyei maga említi ugyan, hogy „A Szent-István-társulat által kiadott Egyetemes M[agyar] Encyclopaediában a zenészetű cikkek (ák) jegy alatt ő [vagyis Ábrányi] írta az A) B) kötetekben.”, azonban nem megy utána a részleteknek.⁸ Az említett kötetekben pedig nemcsak Ábrányi szócikkei – melyekről a következőkben röviden beszámolok –, hanem id. Ábrányi Kornél életrajza is helyet kapott egy „Sz” monogramú szerzőtől – a Lexikon közreműködőinek jegyzéke alapján (kizárásos alapon) valószínűleg Székely József, az Ábrányival nagyjából egyidős debreceni jogász, író, publicista, a Pesti Napló munkatársa lehetett ennek szerzője.

Ez a legkorábbi 1862-es életrajz nagy valószínűséggel az ekkor még csak 40 éves Ábrányi közlésére megy vissza, és már tartalmazza mindazon momentumokat, melyeket szerzőnk későbbi életrajzi szócikkei – néhol szinte szóról szóra idézve – rendre továbbörökítettek: már itt olvashatunk többek között a nyírábrányi családi ház intellektuális légköréről; Lavotta és Rózsavölgyi Márk, ill. Boka Károly, Martinovics és Bihari jelenlétéről Nyírábrányban; Kirch János, Ábrányi tanárának magyar zene iránti elkötelezettségéről; Erkel Ferenc 1834-es nagyváradi tartózkodásáról az Ábrányi családnál és annak inspiráló erejéről; a zenész pályát ellenző apáról, aki a későbbi jogi tanulmányok elvégzésének ígéretéért cserébe támogatja fia európai zenei tanulmányútját 1843–1845-ben (e külföldi tartózkodás részeként kerülhetett sor a Chopintól és Kalkbrennertől vett zongoraórákra); már e korai életrajz említi az 1846–1847-es, másfél éven át tartó bécsi zongoraleckéket a híres Fischofnál, mely során a legnagyobb szorgalommal tanulmányozta „a zongorajáték titkait és német classicusokat”, valamint Ábrányi 1847–1848-as pozsonyi és pesti hangversenyeit; sőt azt is megtudjuk, hogy „A forradalom kitörése megakadályozta egy nagyobb külföldi útját, melynek főcélja Amerika volt.” Utóbbi részletet Szinnyei József már nem veszi át, mint ahogy van olyan részlete e korai életrajznak, amit Sággh József – egyébként terjengős – életrajzi szócikke sem visz tovább, mint például azt a tényt, hogy Ábrányi párizsi tartózkodása idején, amikor apja megvonta támogatását, az ínséges napokat polkák komponálásával élte túl:

Megismerkedvén Chopinnal, ennek játéka annyira meghatott, hogy föltette magában leczkét venni tőle. Erre azonban nem lévén elég pénze, e czélből levelet irt atyjának, melyben subventiót kért. De atyja nem csak hogy nem teljesítette kérését, sőt még rendes úti költségeit is megvonta tőle. Nyomasztó állapotában elkövetett mindent, hogy segítsen magán, de hasztalanul nem boldogulhatott, és ki tudja, mire jut, ha egy szerencsés eszme nem villan meg agyában. Párisban ekkor élte legvirágzóbb korszakát a polka-tánczdüh; e táncznemet csak kevés-

7 SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái*. I. kötet. Aachs – Bzenszki (Budapest, Hornyánszky Viktor Akadémiai Könyvkereskedése, 1891), 34–37. hasáb; SÁGGH József (szerk.): *Magyar Zenészetű Lexikon*. Encyklopédiai kézikönyv [...] (Budapest, Táboroszky és Partsh nemzeti zeneműkereskedése, [1879]), I. kötet, 27.

8 TÖRÖK János (szerk.): *Egyetemes Magyar Encyclopédia*. Kiadja a Szent István Társulat (Pest, Emich Gusztáv, 1859–1874), I–XIII.

$\frac{VII\ C}{2}$
~~4534~~
 a.

EGYETEMES

MAGYAR ENCYCLOPAEDIA.

KIADJA

A SZENT-ISTVÁN-TÁRSULAT.

SZERKESZTI

TÖRÖK JÁNOS,

A MAGYAR AKADEMIA TAGJA.

ELSŐ KÖTET.

A—A juga.

Kovács Vilibald sz. ben. rendi ájándéka

PESTEN.

NYOMTATTA EMICH GUSZTÁV.

1859.

sel azelőtt találták fel és csakhamar annyira megkedvelték, hogy Herz egy rövidke polka-zenéért rendszeren 200 frankot kapott. *Kornél is megkísérte műsáját és oly sikerült polka-zéneket irt, hogy ezáltal magát föntarthatta Párisban.* Innen 1845-ben Londonba utazott. Ezen utazásában *anyja és Emil segítették azon feltétel alatt, hogy jöjjön haza.*

Az *Egyetemes Magyar Encyklopédia* 1862-es életrajzában olvashatunk arról is, hogy Ábrányi volt az, aki elsőként behozta Chopint Magyarországra – ez egyébként nem igaz, legalábbis egy nemrég publikált Eötvös József levélből kiderül, hogy Friderike Müller bécsi zongoraművésznő már korábban megismertette Chopint Eötvösökkel.⁹ Azonban vitathatlanul első volt Ábrányi abban, hogy sikerült elérnie – saját vagyonát is beáldozva – egy magyar zenei szaklap, a *Zenészet*i Lapok elindítását – ahogyan a szócikk hangsúlyozza: „ennek eszméje az övé volt, kivitelére nézve pedig szövetkezett Mosonyi és Bartalus pályatársaival.” Ábrányit mindkét munkatársához már korábban szoros szálak fűzték: 1855-től e lexikoncikk szerint két (Ságh József 1879-es lexikona szerint három) évig tanult zeneszerzést és összhangzattant Mosonyinál; Bartalus tevékenységét pedig ő maga ismertette és értékelte ugyanezen kiadvány, az *Egyetemes Magyar Encyklopédia* oldalain.

Az 1858. május 6-án tartott választmányi ülésen Török János indítványozta egy magyar „encyklopaedia” kiadását. A választmány az indítványt elvben elfogadta és Eötvös József báró elnöklete alatt külön bizottságot nevezett ki az előzetes terv megállapítására. A bizottság tagjai voltak: Danielik János, Érdy János, Fauler Tivadar, Toldy Ferencz, Török János és Somogyi Károly. Ábrányi hozzájárulása az *Egyetemes Magyar Encyklopédiához* – elmentésben azzal, amit a Szinnyi József lexikonjának szűkszávú adata sejtet: – „a zenészet

ciikkeket (ák) jegy alatt ő irta az A) B) kötetekben” – igen tetemes volt és egy egész más oldalról mutatja meg a pályája delelőjéhez közeledő Ábrányi hozzáállását a zenetudományhoz.

A Török János által a Szent István Társulat 1858. május 6-án tartott választmányi ülésén indítványozott kiadvány célja ugyanis nem kevesebb volt, mint „egy közhasznú s minden ismereteket magában foglaló s fölvilágosító magyar encyclopaedia” megvalósítása. Ahogyan az 1859-ben megjelent első kötet bevezetőjében is olvashatjuk: „Átalában véve azonban legyen szabad minden álszemérem nélkül azon hiedelmünket kimondani, hogy e munkában, egyrészt annak terjedelme és részletessége, másrészt oly nagy számú kitűnő tehetség közremunkálása folytán, a nemzeti művelődés és közhasznú ismeretek oly roppant mennyiségű anyaga gyűjtetett össze, minővel eddig hazánkban semmiféle hasonló vállalat nem mérközhetik.”

Az előkészületek báró Eötvös József báró elnöklete és az említett bizottság felügyelete alatt folytak, ugyanakkor maga Eötvös és a bizottság tagjai is részt vettek (Fauler kivételével) a munkálatokban. Az ambíciózus vállalkozás eredeti szócikkeket (nem fordításokat) ígért és olyan részletességgel láttak munkának, hogy az ábécé első két betűje öt vaskos kötetet vett igénybe. Nemcsak a magyar zenetudományban, de a magyar nyelvű lexikográfiában sem volt előzménye egy ilyen arányú és ilyen magasra törő vállalkozásnak. Hogy Ábrányi elvállalta a közreműködést e lexikon munkálataiban, önmagában jelzi mennyire komolyan vette nemcsak a zeneélet, hanem a magyar zenetörténetírás előmoz-

9 GRACZA Lajos – GÁNGÓ Gábor – MIKLÓS Gergely: „Eötvös József öt zenei tárgyú levele Friderike Müllerhez”, *Irodalomtörténeti Közlemények* (ItK) 59/2-3 (2005), 345–353, ide: 350, 353.

dítását is. Munkájának voltak magyar nyelvű előzményei, melyeket valószínűleg ismert (e téma, az előzmények beazonosítása még alapos kutatást igényel): ismerhette Mátray Gábor publikációit, közöttük a *Muzsikának közönséges története* címmel a *Tudományos Gyűjteményben* 1828–1832 között publikált zenetörténeti összefoglalását (Mátray egyébként maga is szerepel az *Encyclopédia* munkatársai között); Ábrányi ismerte továbbá Bartay András 1834-es *Magyar Apollóját*, az első magyar nyelvű generálbasszus, harmónia és zeneszerzéstant is – Bartayról maga írt szócikket az *Egyetemes Magyar Encyclopédiában* a legmelegebb szavakkal méltatva Bartay tevékenységét, a *Magyar Apollóról* pedig megjegyzi: „1834-ben adá ki Magyar Apolló czimű zeneelméleti könyvét, mely e nemben ilyen a legelső volt, s bár tiszta magyarság, czélszerű beosztás, és tiszta érthetőség tekintetében még sok kívánni valót hagyott hátra, mint úttörő munka közfigyelmet gerjesztett.”; végül pedig ismernie kellett – márcsak a vállalkozás hasonló volta miatt is – a Brockhaus *Conversationslexikonjának* fordításaként és kiegészítéseként létrejött, nagy vihart kavart korábbi lexikont, az 1831-ben elindított 12 kötetes *Közhasznú esmeretek* tárát is – utóbbi munkálataiban álnéven Mátray is részt vett, a sorozat Jakab István által fordított szócikkei komoly terminológiai vitát generáltak. Talán hallott, olvasott erről Ábrányi. Mindenesre a *Magyar Apollóhoz* fűzött megjegyzéséből is kitűnik, tudatában volt milyen nehézségekkel jár a zenei terminológia magyarítása. Az első két betű, amelyben Szinnyei szerint is Ábrányi közreműködött (mint említettem) öt kötetet tesz ki a 13 kötetes sorozatból. Szinnyei azonban nem vette észre, de Ábrányi a későbbi kötetekbe is beledolgozott: ő írta minden bizonnyal t. k. a „Wagner Richárd” és a „Zenészet” szócikkeket az 1876-os 13., utolsó kötetben. A szócikkek sorát valószínűleg szintén saját maga állította össze. Bárány Eötvös József elnökként ugyan már a munkálatok elején elrendelte egy szócikk-jegyzék összeállítását, de a választmányi jegyzőkönyvek alapján erre nem került sor. Lehetséges tehát, hogy a későbbiekben e téren Ábrányi szabad kezét kapott. Az általa jegyzett szócikkek listája a korabeli hasonló lexikonokét követi kiegészítve azt a magyar vonatkozású tételekkel:

1. rövid szócikkeket szán a zeneelméleti alapfogalmaknak (egyes hangoknak, hangnemeknek (lásd például az A-dúr leírását);
2. különösen tanulságosak az előadói utasítások magyarázatai, melyeken keresztül könnyebben megérthetjük zenekritikáit, az előadással kapcsolatos elvárásait (lásd az Adagio, Andante és Allegro leírását mint tempo és mint tételtípus, valamint az előadói utasításoknál preferenciáinak megfogalmazását);
3. általános zenetörténeti szócikkei jól strukturáltak, informatívak (lásd reneszánsz, barokk és klasszika zeneszerzői, közülük kiemelkedik a Beethovenról és Wagnerről írott szócikk; intézménytörténet: akadémia szócikk; vagy az angol zene szócikk; használja a korabeli elérhető alapvető zenetörténeti összefoglalásokat Hawkins, Forkel, Mattheson, Gerber, Fétis műveit);
4. magyar zenetörténeti szócikkei között több olyat is találunk, amelyek (akárcsak saját maga esetében is) valószínűleg első közlések (lásd Bartalusról és Bartayról írott életrajzi szócikkét).

Ábrányi szócikkeinek mennyisége feltűnő: összesen 178.817 leütés szóközökkel az *Encyclopédiának* írt anyag. Feltehető, hogy ugyanezzel a lendülettel folytatta volna a 6. kötettől

is (az 5. kötet 1866-ban jelent meg). Azonban valami eltérítette a munkától: a *Zenészet*i Lapok körüli problémák, a dalármozgalom intézményesítésének épp ekkor besűrűsödő programjai, de elvehette a kedvét a Szent István Társulat vezetőségi tagjainak szkepticizmusa a vállalkozás sikerével és értelmével kapcsolatban. S bár a csatát az enciklopédia-pártiak megnyerték a későbbi kötetekben már elenyésző lett a zenei szócikkek száma.

ABSTRACT

KIM KATALIN

*„A döntő szó úgy is mindig és mindenben az idő jogához tartozik.”
id. Ábrányi Kornél és a magyar zenetörténetírás*

id. Ábrányi Kornél zenetörténeti hagyatékát memoár-irodalomként értékeli a zenetudományi szakma – igaz mégsem ekként használja. A 19. század zenetörténetének kutatói körében Ábrányi nagyszabású zenetörténeti összefoglalói mind kihagyhatatlan forrásmunkák, legyen szó a *Magyar zene a 19. században* kötetéről, az általa (is) szervezett/ vezetett dalármozgalom történetéről vagy zeneszerző életrajzairól Lisztről, Mosonyiról, Erkelről. Tudjuk, számos tekintetben óhatatlanul személyesek és pontatlanok ezek a történeti számvetések, saját bevallása szerint maga sem zenetudósi ambícióval, hanem kortársi kötelességként írta meg azt, amit a századról tudott, ezzel is hozzájárulva „a későbbi kulturtörténetírók anyagkészletéhez”. A 19. század második felének talán legnagyobb hatású zeneírójaként és a zeneélet egyik legbefolyásosabb szervezőjeként Ábrányi ítélete a századról mindmáig meghatározza a korszakról alkotott elképzelésünket. Előadásomban Ábrányi zenetörténeti munkásságának egy kevésbé fókuszban álló területéhez, zenei lexikográfusi tevékenységéhez hozok néhány adalékot, melyen keresztül talán közelebb kerülhetünk zenei műveltségének és preferenciáinak megismeréséhez és ezáltal koráról alkotott ítéletének megértéséhez is.

* * *

*“The Decisive Word Always and In Everything Belongs to the Right of Time.”
– Kornél Ábrányi Sr. and Hungarian Music Historiography*

The musicological profession generally takes into account the legacy of Kornél Ábrányi Sr., the music historian only as memoir literature – however, instead of using it as such, current references to Ábrányi’s contemporary descriptions of nineteenth-century music historical subjects seem to treat these 150-years-old texts as recent secondary literature. For the researchers of the music history of the nineteenth century, Ábrányi’s large-scale summaries of music history are in fact indispensable source works, whether it is his volume on the Hungarian music in the nineteenth century *Magyar zene a 19. században*, his survey of the choral movement he himself organized/led at the same time, or his biographies of composers such as Liszt, Mosonyi, and Erkel. We know that these historical summaries have, inevitably, a personal bias and are, in many respects, inaccurate. Ábrányi himself actually admitted having written everything he knew about his century not with the ambition of a musicologist, but out of the duty he felt as a contemporary as well as the desire to contribute to “the material supply of later cultural historians.” Perhaps the most influential musical writer of the second half of the nineteenth century and one of the most

effective organizers of musical life, Ábrányi's judgment of his own century still defines our conception of that era. In this paper, I present a number of additions to a less known area of Ábrányi's work as a music historian: his activity as a music lexicographer, through which we might get more familiar with his musical literacy, culture, and preferences, thereby better understanding his judgments about the century he lived in.